

DANIR VITA LÍTIÐ UM FØROYAR

Fávitskan um Føroyar og Grønland millum danir er øgilig. Hóast Føroyar og Grønland eru týðandi partar av donsku fólkasálina, so eru vitanin hjá dønnum ov grunn, tá tey skulu taka støðu til søgur um grindadráp, loysing o.s.fr. Tað heldur Martin Breum, ið er farin undir upptøkurnar til seks sendingar um ríkisfelagsskapin.

HALLUR AV RANA

Neyvan finst tað mansbarn í Føroyum, ið ikki hevur onkra hugsan um ríkisrættarligu støðu føroyinga í danska ríkinum. Líka síðani fólkaatkvøðuna í 1947 hevur ríkisrættarlaga støðan verið ein týðandi partur av føroyskum politikki. Seinastu árin hevur evnið eisini verið aktuelt, fyrst tá danski stovnurin Figgjarligt Støðufesti bjargaði EIK banka undan húsa-gangi, og síðani tá danska stjórnin tók lut í ES-boykottinum móti Føroyum í makrelstriðnum.

Tað er tó ikki bara politiskt, at føroyingar verða mintir um tætta tilknýti til Danmark. Millum annað, so leitar stórir partur av føroyska ungdominum sær til Danmarkar í útbúgvingarørindum, danskt verður undirvíst í fólka-skúlanum og gjaldoyra er danskt.

Sostatt verða føroyingar áhaldandi mintir á, at vit í dag eru partur av einum størri felagsskapi. Men um vanligi føroyingurin verður spurður, um hvar ríkisfelagsskapurin stavar

frá, og menningina av felagsskapinum síðstu tríhundrað árin, so eru tað helst færri, ið kunna geva haldgóð svar. Men tað broytist møguliga nú, tí tveir danir hava sett sær fyri, at fortelja søguna um ríkisfelagsskapin.

Vilja fortelja søguna um ríkisfelagsskapin

Martin Breum er útbúgvinnur journalist, og var í mong ár vertur í sendingin Deadline á DR2. Har er hann ikki longur, men seinastu tvey árin hevur hann arbeitt saman við Jakob Gottschau, sjónvarpsframleiðara, við eini verkætlan, ið skal fortelja søguna um ríkisfelagsskapin.

– Hetta er fyrstu ferð nakrantíð, at nakar fortelur søguna um ríkisfelagsskapin tríhundrað ár aftur í tíðina. Sendingarnar royna at lýsa, hvat er hent, hvussu menningin av felagsskapinum skal skiljast og hvat vit mugu læra frá fortíðini, so vit eru betri før fyri at taka lut í einum kjaki um framtíðina, sigur Martin Breum.

Ætlanin er at gera seks sendingar, ið snúgv seg um søguna hjá ríkisfelagsskapinum. Sendingarnar verða

lidnar í apríl, og skulu sendast í trim-um sjónvarpsrásum í danska ríkinum, KVF í Føroyum, KNR í Grønlandi og DR í Danmark. Sendingarnar, ið verða vístar í Føroyum, verða í mest møguliga mun á føroyskum, meðan tær í Grønlandi og Danmark verða á ávikavist grønlenskum og donskum.

Harumframt er ætlanin, at tilfar-ið eisini skal kunnu nýtast sum undirvísingartilfar á Miðnám og í Fólka-skúlanum.

– Vit hava verið í samskipti við Nám her í Føroyum í yvir eitt ár. Vit eru sera takksamir fyri hvussu væl tey hava tikið móti uppskotinum. Tey hava alla tíðina stuðla hesi verkætlanini, og fara at brúka tað sum undirvísingartilfar her í Føroyum. Vit hava líknandi avtalur í Danmark og Grønlandi. Sostatt fáa eisini næmingar í øllum kongaríkinum betri innlit í ríkisfelagsskapin.

Ríkisfelagsskapurin myndar okkum øll

Men hvussu stóran týðning hevur ein felagsskapur, ið nógvir danir ikki geva sær far um, og sum nógvir føroyingar

og grønlendingar ikki ynskja at vera ein partur av?

– Vit hava tað til felags í øllum ríkinum, at eingin kann í dag siga, at tey ikki verða ávirkaði av hesum felagsskapi. Tað ávirkar hvussu vit tosa, hugsa og skilja okkum sjálvi sum modernað menniskjur. Tað er ávirka av tríhundrað árum við mentanarligum, sosialum, búskaparligum og politiskum samskipti og handli millum Føroyar, Danmark og Grønland.

– Hetta er kanska lættari at skilja hjá føroyingum og grønlendarum, ið eru fødd inn í ein danska ríkisfelagsskap, har danskt mál, politikkur, búskapur og kongshúsið hava ein stóran leiklut. Men tað er eins avgerandi at skilja, at tá man er føddur í Danmark, so er tann tjóð, ið man býr í, djúpt ávirkað av seinastu tríhundrað árunum av samskipti og handli við Føroyum og Grønlandi.

Seinastu árin er Martin Breum vorðin sannførdur um, at grønlenska og føroyska ávirkanin á donsku tjóðina, er nógv djypri, enn fólk gera sær far um. Hann vísir millum annað á, at tað eru túsundatals av dønnum,

ið hava okkurt tilknýti við restina av ríkisfelagsskapinum, verði tað seg gjøgnum vinnulív, familju ella hjúnalag. Men eisini á annan hátt, hava Grønland og Føroyar sett sítt merki á donsku tjóðina.

– Listafólk, rithøvundar, vísindafólk, prestar, tey mentaðu, fólk, ið tosa, skriva, mála og samskipta, hava seinastu tríhundrað árin fingið nakað av teirra týðningarmesta ávirkan úr Grønlandi og Føroyum, og hevur tað havt alstóran týðning í menningin av Danmark. So tað er líkamikið, hvar man er í ríkisfelagsskapinum. Felagsskapurin hevur havt ein stóran týðning fyri okkara sjálvsmynd.

Fávitskan um Føroyar er øgilig

Hóast Martin Breum metir, at føroyska og grønlenska ávirkanin á Danmark hevur verið stór síðstu nógvu hundrað árin, so viðgongur hann samstundis, at vitanin um hini londini í ríkisfelagsskapinum er ov tunn hjá dønnum.

– Fávitskan um Føroyar og Grønland í Danmark er øgilig. Tá tað er

